

ЕКОНОМІЧНА СТАТИСТИКА. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

УДК 657.6

ЕКСПЛІКАЦІЯ ТА УПОРЯДКУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТЬ «АУДИТ» І «ФІНАНСОВИЙ АУДИТ»

© 2017 НАЗАРЕНКО І. М.

УДК 657.6

Назаренко І. М.

Експлікація та упорядкування інтерпретації понять «аудит» і «фінансовий аудит»

Метою написання наукової статті є експлікація, упорядкування тлумачення понять «аудит» і «фінансовий аудит» із урахуванням їх функціонального призначення. На основі опрацювання фундаментальних наукових здобутків, законодавчо-нормативних документів доведено, що ототожнення понять «аудит» і «фінансовий аудит» є недоцільним, оскільки останнє поняття шляхом трансформації розширює функціональну іпостась аудиту. Доведено, що одним із актуальних питань наукової полеміки є застосування у практичному аспекті фінансового аудиту як дієвого інструменту фінансового менеджменту, який забезпечить управлінську компоненту бізнес-середовища необхідним інформаційним забезпеченням, яке б відповідало основоположним і посилювальним критеріям якісних характеристик корисності інформації. Обґрунтовано, що для фінансового аудиту характерною є міждисциплінарність, яку доцільно розглядати як взаємодію площин аудиту й економічної діагностики. Констатовано, що міждисциплінарність формує сукупність особливостей фінансового аудиту.

Ключові слова: аудит, фінансовий аудит, діагностика, інтерпретація, планування, принципи.

Бібл.: 16.

Назаренко Інна Миколаївна – доктор економічних наук, професор, кафедра економічного контролю та аудиту, Сумський національний аграрний університет (вул. Кондратьєва, 160, Суми, 40021, Україна)

E-mail: innan778@ukr.net

УДК 657.6

UDC 657.6

Назаренко И. Н. Экспликация и упорядочение интерпретации понятий «аудит» и «финансовый аудит»

Целью написания научной статьи является экспликация, упорядочение толкования понятий «аудит» и «финансовый аудит» с учетом их функционального значения. На основе обработки фундаментальных научных достижений, законодательно-нормативных документов доказано, что отождествление понятий «аудит» и «финансовый аудит» является нецелесообразным, поскольку последнее понятие путем трансформации расширяет функциональную ипостась аудита. Доказано, что одним из актуальных вопросов научной полемики является применение в практическом аспекте финансового аудита в качестве действующего инструмента финансового менеджмента, который обеспечит управленческую компоненту бизнес-среды необходимым информационным обеспечением, которое соответствовало бы основополагающим и усилительным критериям качественных характеристик полезности информации. Обосновано, что для финансового аудита характерна междисциплинарность, которую целесообразно рассматривать как взаимодействие плоскостей аудита и экономической диагностики. Констатировано, что междисциплинарность формирует совокупность особенностей финансового аудита.

Ключевые слова: аудит, финансовый аудит, диагностика, интерпретация, планирование, принципы.

Библ.: 16.

Назаренко Инна Николаевна – доктор экономических наук, профессор, кафедра экономического контроля и аудита, Сумской национальный аграрный университет (ул. Кондратьева, 160, Сумы, 40021, Украина)

E-mail: innan778@ukr.net

Nazarenko I. M. The Explication and Clarification of the Interpretation of the Concepts «Audit» and «Financial Audit»

The aim of the scientific article is explication, clarification of the interpretation of the concepts "audit" and "financial audit" taking into account their functional significance. Based on analyzing fundamental scientific achievements, legislative and normative documents, it is justified that the identification of the concepts "audit" and "financial audit" is inexpedient, since the latter by means of a transformation expands the functional hypostasis of the audit. It is proved that one of the topical issues of the scientific controversy on the problem is the practical application of financial audit as an active instrument of financial management, which will provide the management component of the business environment with the necessary information support that would correspond to the basic and strengthening criteria for qualitative characteristics of the information usefulness. It is substantiated that the financial audit is characterized by interdisciplinarity, which is advisable to be considered as interaction of the planes of audit and economic diagnostics. It is stated that the interdisciplinarity forms a set of features of financial audit.

Keywords: audit, financial audit, diagnostics, interpretation, planning, principles.

Bibl.: 16.

Nazarenko Inna M. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Department of Economic Control and Audit, Sumy National Agrarian University (160 Kondratieva Str., Sumy, 40021, Ukraine)

E-mail: innan778@ukr.net

Вступ. Розвиток ринкових відносин, економічна криза, політична нестабільність ускладнюють розвиток підприємництва в Україні, що, відповідно, створює підґрунтя для зміни критеріїв оцінки ефективності діяльності суб'єктів підприємництва та цільової орієнтації менеджменту. Глобалізація бізнесу суттєво трансформує і переорієнтовує інформаційні потреби менеджерів підприємства, відповідно, інформаційну платформу для практичної реалізації функцій управлінського процесу має формувати достовірна інформація як ретроспективного, так і перспективного напрямку, для якої характерним є неупередженість, підтвердження незалежними особами щодо суб'єкта господарювання. Отже, у контурі цієї проблеми постають питання практичного впровадження організаційно-економічних механізмів, використання дієвих інструментів, які забезпечать ефективну реалізацію управлінських функцій, спрямованих на своєчасну діагностику негативних факторів, що, своєю чергою, сприятиме отриманню позитивних фінансових результатів, зміцненню економічного потенціалу та підвищенню рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

За таких умов особливої актуальності набуває проблематика формування потужного, достовірного, якісного інформаційного потенціалу суб'єкта господарювання.

Загальновідомим є факт, що в умовах сьогодення забезпечити менеджмент підприємства достовірним, незалежно оціненим і підтвердженим інформаційним ресурсом може аудит, як обов'язковий, так і ініціативний.

Систематизація наукової літератури дозволяє констатувати, що аудит як вид діяльності пройшов тривалий еволюційний шлях розвитку. На сьогодні відсутній єдиний концептуальний підхід до інтерпретації поняття «аудит», а процес становлення аудиту як елементу економічних відносин ще не закінчився. Транспарентність бізнесу посилює процеси трансформації соціально-економічної місії сучасного аудиту, суттєво розширює предметну галузь, збільшує виникнення кількості його видів, диференціює мету, що в загальній сукупності створює підґрунтя для розширення його функціональної іпостасі.

Аналіз наукової літератури з урахуванням думок практиків у сфері теорії та практики аудиту дозволяє констатувати, що центром, навколо якого повинна формуватися цільова спрямованість аудиторського дослідження, повинно бути не тільки підтвердження достовірності показників фінансової звітності в усіх суттєвих аспектах вимогам законодавства України, а й об'єктивна оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності, вартості та цінності суб'єкта господарювання та окреслення перспективних контурів його розвитку.

Одним із актуальних питань наукової полеміки є застосування в практичному аспекті фінансового аудиту як дієвого інструменту фінансового менеджменту, який забезпечить управлінську компоненту бізнес-середовища необхідним інформаційним забезпеченням, яке б відповідало основоположним та посилювальним критеріям якісних характеристик корисності інформації.

Відповідно, в сучасній науковій лексиці використовуються поняття «аудит», «фінансовий аудит», але чітка їх ідентифікація практично відсутня і помітною є ситуація

ототожнення фінансового аудиту з аудитом і державним фінансовим контролем.

Аргументація зазначеної проблеми актуалізує науковий інтерес, необхідність упорядкування та узгодження понятійного апарату аудиту та фінансового аудиту.

Аналіз останніх публікацій і виокремлення невизначених проблем. Фундамент наукового світогляду, пов'язаний з розв'язанням різнопланових завдань теоретичного та практичного характеру відносно становлення і розвитку аудиту, заклали такі вітчизняні вчені, як Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, В. П. Бондар, М. М. Бенько, Т. О. Каменська, Н. М. Проскуріна, Н. С. Шалімова, О. М. Петрук, Б. Ф. Усач та ін.

Дослідженню інформаційно-аналітичного забезпечення фінансового аудиту присвятили свої наукові праці С. В. Бардаш, В. П. Беякова, В. П. Міняйло, Є. В. Мних, К. О. Назарова, О. А. Шерстюк та ін.

Водночас на сьогодні особливої актуальності набуває питання наукового обґрунтування, дослідження понятійного апарату аудиту та фінансового аудиту.

Мета написання наукової статті полягає в експлікації, упорядкуванні інтерпретації понять «аудит» і «фінансовий аудит» з урахуванням їх функціонального призначення.

Основні результати дослідження. Аудит – категорія історична. Він розвивається разом із суспільством, його економічною системою як складовою ринкової економіки та притаманними їй суспільними відносинами. З початком трансформаційних процесів в Україні виявився необхідним аудит саме як інститут, а не просто інструмент економічного контролю. Аудит має багатопредметне поле: суспільні відносини, які безпосередньо пов'язані як зі здійсненням специфічного виду фінансового контролю – «власне аудиту», наданням широкого спектра супутніх аудиту послуг, так і з управлінням економічним і соціальним розвитком господарюючих суб'єктів, держави, суспільства за допомогою використання аудиторської інформації [11].

Важливим моментом в процесі сутнісного розуміння понять «аудит», «фінансовий аудит» є застосування компаративного аналізу для їх термінологічного упорядкування.

Л. В. Чижевська наголошує, що відповідно до терміносистеми облікової науки економіко-облікові поняття повинні відповідати таким вимогам: несуперечливість терміну в цій термінології; однозначність (один варіант змісту терміна в рамках однієї термінології); повнозначність (відображення у визначенні терміна мінімальної кількості ознак, достатніх для ідентифікації поняття); стислість (ліквідація непотрібних елементів, зайвих слів); відповідність нормам мови; здатність до новотворів; взаємозамінність (еквівалентність) терміна та визначення; відображення сутності поняття, а не тільки його ознак; сучасність (заміна застарілих термінів новими); інтернаціональність (збіг змісту і форми термінів в кількох національних мовах) [13].

Поняття «аудит» не являється постійним в інтерпретації.

Відповідно до Закону України «Про аудиторську діяльність» аудит – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах і відповідність вимо-

гам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [7]. Тобто згідно з цим визначенням незалежна перевірка являється аудитом на підтвердження.

Враховуючи факт, що в умовах сьогодення відбувається реформування законодавчо-нормативного поля аудиторської діяльності, відповідно, змінюється підхід до тлумачення досліджуваного поняття.

У проєкті Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» розширено понятійний апарат і використовується поняття «аудит фінансової звітності», яке інтерпретується як аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або інших правил [8].

Ф. Ф. Бутинець зазначає, що аудит – це перевірка офіційної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти та відповідності чинному законодавству [1, с. 10]. Тобто позиція фундатора облікової науки практично співпадає з вимогами правового поля.

Згідно поглядів Б. Ф. Усача, аудит – це надання практичної допомоги керівництву й економічним службам підприємства щодо ведення справ і управління його фінансами, а також щодо налагодження бухгалтерського фінансового й управлінського обліку, надання різних консультацій [12, с. 11].

М. Ф. Огійчук дотримується позиції, що аудит – це незалежний фінансовий контроль, який здійснюється незалежними спеціалістами [5, с. 6].

Своєрідний підхід у дослідженні аудиту можна простежити у колективу авторів у складі О. В. Вороновської, П. М. Майданевича, Л. А. Сахно, Д. В. Єременко, які вважають, що ця форма контролю являє собою комплекс методів, спрямованих на встановлення ефективності та цілісності системи управління, точності фінансових звітів [4, с. 6].

Ю. Ю. Кочинев досить ёмно розширює діапазон сутнісного розуміння аудиту, оскільки інтерпретує досліджуване поняття не тільки як перевірку бухгалтерської звітності, але і як комплекс так званих супутніх послуг (постановка, відновлення бухгалтерського обліку у клієнта; аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства; оцінка інвестиційних проєктів, бізнес планів та ін.) [2, с. 9].

Колектив авторів на чолі з М. С. Пушкарем експлікацію аудиту здійснюють у межах п'яти аспектів:

- онтологічний (притаманний суспільно-господарському буттю, в якому ця наука відображає економічні відносини всередині підприємства й у суспільстві);
- управлінський (аудит є функцією менеджменту, підсистемою менеджменту й елементом процесу менеджменту);

- інформаційний (аудит забезпечує здійснення пізнавальних процесів щодо господарської діяльності в умовах трансформаційної економіки);
- гносеологічний (аудит дає можливість дослідити економічну реальність, яка пізнається порівняно з бажаним станом);
- філософський (аудит – це наука, творча діяльність із отримання нового знання) [9, с. 21].

З означуваного можна дійти висновку, що на сьогодні відсутній єдиний термінологічний абсолют відносно наукового розуміння поняття «аудит». Більшість наукових підходів до інтерпретації досліджуваного поняття базуються на врахуванні правового поля, а інші – розширюють понятійний апарат, виокремлюючи своєрідні особливості та відображаючи власне уявлення про аудит як форму контролю, але сутність досліджуваного поняття не змінюється.

Враховуючи існування різноманіття підходів до розуміння сутності аудиту, заперечувати які не можемо, в процесі наукового дослідження за основу будемо враховувати інтерпретацію, запропоновану в чинному Законі України «Про аудиторську діяльність».

В умовах зростання кризових процесів в економічній системі України, посилення конкурентної боротьби й існування інших деструктивних факторів, як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, особливої актуальності набуває питання зміни контрольної парадигми менеджменту, пріоритетом якої має бути постійний і своєчасний контроль за всіма бізнес-процесами, що, своєю чергою, суттєво розширює критерії оцінки інформаційного потенціалу, який створює платформу для прийняття управлінських рішень. Відповідно, на сьогодні керівники, менеджери й інші категорії стейкхолдерів підприємства мають бажання і потребують володіти достовірним інформаційним ресурсом, який створить конститутивний базис для аналізу результативних показників, моделювання перспективних стратегій розвитку суб'єкта підприємництва, що закладе підґрунтя для створення, примноження та збагачення нових можливостей управлінського процесу.

В сучасній системі менеджменту місію аудиту обґрунтувати складно, оскільки з теоретичної точки зору аудит повинен забезпечити управлінців об'єктивною, достовірною інформацією про фінансовий стан підприємства. З практичної точки зору ситуація складається таким чином, що аудит на підтвердження не може достатньою мірою забезпечити управлінський процес ціннісною інформацією, оскільки вона відображає результати господарювання минулого звітного періоду.

Слушною з цього питання є думка Н. М. Проскуріної, що розвитку аудиту в Україні на цей час властиві риси переважно підтверджуючого, оскільки найбільша питома вага робіт зводиться саме до оцінки й підтвердження ступеня обґрунтованості інформації в системі обліку й фінансової звітності підприємств-замовників [10].

Отже, в практичній сфері аудит не може повною мірою забезпечити інформаційні потреби стейкхолдерів, оскільки підтвердження достовірності показників фінансової звітності здійснюється за попередній звітний період, а для об'єктивної оцінки реального стану економічної безпеки суб'єкта господарювання, окреслення контурів стратегічного сценарію його розвитку потрібно також володіти

оперативною інформацією у режимі реального часу та прогнозування здійснювати з урахуванням принципу безперервності діяльності підприємства.

Не применшуючи значення аудиту в управлінській діяльності, доцільно зазначити, що на сьогодні виникла необхідність впровадження в практичну сферу фінансового аудиту як інструменту фінансового менеджменту.

Проведений аналіз теоретичних поглядів із досліджуваної проблематики дозволяє констатувати про відсутність єдності у розумінні сутності та призначення фінансового аудиту. В науковій скарбниці експлікація фінансового аудиту здійснюється як у широкому, так і в вузькому сенсах. Одні науковці інтерпретують цей термін як різновид аудиту, використовують як синоніми до термінів «аудит», «аудит фінансової звітності», а інші – розширюють функціональну іпостась аудиту, ототожнюючи фінансовий аудит із оцінкою фінансової ефективності бізнесу.

З метою формування чіткого уявлення про фінансовий аудит дослідимо сутність цього понятійного апарату.

Фінансовий аудит є актуальним поняттям для використання як в державному, так і в приватному секторах національної економіки.

В середовищі державного управління, відповідно до вимог Положення про державну аудиторську службу України [6], державний фінансовий аудит є формою державного фінансового контролю, що здійснюється Державною аудиторською службою України.

Поняття «фінансовий аудит» сьогодні має на увазі не лише досконалу перевірку фінансової звітності, але й об'єктивну оцінку стану бізнесу, його ефективність, потенційні можливості для подальшого розвитку [15].

Фінансовий аудит – це перевірка, яка спрямована на вивчення ефективності роботи організації і фінансових результатів її діяльності. При перевірці фінансового стану підприємства досліджується фактична стабільність, платоспроможність, ліквідність підприємства, а також перспектива підвищення ділової активності й ефективності [16].

Цікавий і неоднозначний підхід використав колектив авторів під керівництвом Є. В. Мниха, які пропонують інтерпретувати фінансовий аудит як:

- вид аудиту, що визначений у ст. 3 Закону України «Про аудиторську діяльність»;
- незалежну перевірку фінансових звітів (насамперед звітності) та інформацію, що відноситься до них;
- групування та систематизацію, вивчення даних про фінансові ресурси, а також їх використання з метою мобілізації коштів, необхідних для виконання планових чи проектних завдань і погашення фінансових зобов'язань у процесі діяльності;
- оцінку та діагностику економічних відносин із залученням фінансових ресурсів з метою вибору та рейтингової оцінки варіантів управлінських рішень із позиціонуванням загроз і небезпек, які можуть виникнути під час їх реалізації [14].

Тобто практична реалізація цієї форми контролю забезпечує: виконання профілактичних заходів, які сприяють оптимізації бізнес-процесів; отримання достовірного інформаційного ресурсу; реальну оцінку ефективності під-

приємницької діяльності; своєчасне виявлення та усунення помилок у реєстрах бухгалтерського обліку та фінансовій звітності; отримання обґрунтованої гарантії про реальний стан справ на підприємстві; прийняття ефективних управлінських рішень; окреслення контурів стратегічного сценарію розвитку суб'єкта підприємництва та ін.

З означуваного можна зробити висновок, що для фінансового аудиту характерною є міждисциплінарність, яку доцільно розглядати як взаємодію площин аудиту й економічної діагностики.

Міждисциплінарність формує сукупність особливостей фінансового аудиту.

По-перше, мету фінансового аудиту доцільно представити шляхом диференційованого систематизування трьох складових: а) отримання обґрунтованої впевненості у тому, що фінансова звітність у цілому не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства чи помилки, надаючи в такий спосіб аудиторю можливість висловити думку, чи складена фінансова звітність у всіх суттєвих аспектах відповідно до застосованої концептуальної основи фінансового звітування [3]; б) діагностика фінансового стану підприємства, в основу якої покладено диференційований відбір фінансових індикаторів із метою розрахунку інтегральних оціночних індексів, визначення економічних ризиків і відбір стратегічних ініціатив; в) надання звіту про фінансову звітність і повідомлення інформації, як цього вимагають МСА, відповідно до результатів, отриманих аудитором [3].

По-друге, концептуальні положення фінансового аудиту повинні забезпечувати комплементарний синтез домінантних принципів аудиту й економічної діагностики, а саме: етичних (незалежність, чесність, об'єктивність, професійна компетентність і належна ретельність, конфіденційність, дотримання стандартів), методологічних (планування аудиторського дослідження, доцільність вибору методики та техніки перевірки, визначення критеріїв суттєвості та достовірності, оцінка стану обліку та системи внутрішнього контролю, аналіз інформації та формулювання висновків, відповідальність за наданий висновок, дотримання порядку документального оформлення, повне інформування клієнта, використання результатів роботи іншого аудитора або спеціаліста іншої галузі та ін.), діагностичних (декомпозиційність, динамічність, інтегрованість, конкретність, об'єктивність, оптимальність, системність, цілеспрямованість, часова погодженість та ін.).

По-третє, загальну структуру інформаційно-нормативного забезпечення як домінантну складову інформаційної платформи фінансового аудиту створює базис нормативно-правових документів міжнародного рівня (Міжнародні стандарти контролю якості аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг), національного рівня (Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Трудовий кодекс України, Цивільний кодекс України, нормативні акти Аудиторської палати України, Закон України «Про аудиторську діяльність»), інші законодавчо-нормативні документи, які регламентують обліково-економічні процеси фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання); внутрішньофірмового рівня (внутрішні нормативні документи та стандарти аудиторської фірми).

По-четверте, прикладний аспект фінансового аудиту повинен бути реалізований за допомогою потужного інструментарію, який представлено симбіозом видів аналізу, методів і прийомів, що забезпечить не просто незалежну перевірку звітності, оцінку фінансового стану, а й дозволить розрахувати інтегральні оціночні індекси, діагностувати економічні ризики, здійснити відбір стратегічних ініціатив із урахуванням припущення про безперервність діяльності. Відповідно, в процесі фінансового аудиту доцільним є використання таких видів аналізу: вертикальний, горизонтальний, дискримінантний, дисперсійний, екстраполяційний, коефіцієнтний, лабораторний, нечіткої логіки, регресійний, трендовий та ін. Також інструментальний комплекс потрібно доповнити методами (анкетування, взаємний контроль, вивчення по суті, групування, запит, моделювання, моніторинг, опитування, оцінка, порівняння, тестування, узагальнення) та прийомами дослідження (арифметичною, зустрічною, логічною, нормативно-правовою, формальною, хронологічною перевірками).

По-п'яте, вважаємо за доцільне, що під час фінансового аудиту повинні в обов'язковому порядку враховуватися вимоги МСА 570 «Безперервність діяльності». Згідно із припущенням про безперервність діяльності суб'єкт господарювання розглядається як такий, що продовжуватиме здійснювати господарську діяльність в осяжному майбутньому. Оцінка здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі включає висловлення судження у певний момент часу про майбутні результати подій чи умов, що є невизначеними за своєю природою. Відповідно, для такого судження характерними є такі чинники: а) ступінь невизначеності, пов'язаної з результатом події або умови, значно збільшується, чим більш віддаленою в майбутньому є така подія, умова або результат; б) на судження стосовно результату подій або умов впливають розмір і складність суб'єкта господарювання, характер і стан його бізнесу, ступінь впливу зовнішніх чинників; в) будь-яке судження щодо майбутнього ґрунтується на інформації, що є доступною у той час, коли висловлюється судження. Подальші події можуть призвести до результатів, які не відповідатимуть судженням, що були обґрунтованими на час їх висловлення. Здійснюючи оцінку здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі, аудитор повинен охопити той самий період, який був використаний управлінським персоналом для виконання оцінки відповідно до застосовної концептуальної основи фінансового звітування або встановлений законодавчим чи нормативним актом довший період. Якщо оцінка управлінського персоналу щодо здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі охоплює менш як 12 місяців від звітної дати, тоді аудитор повинен звернутись із вимогою до управлінського персоналу розширити період оцінки щонайменше на 12 місяців від цієї дати [3]. По-шосте, процес алгоритмізації фінансового аудиту повинен передбачати єдність організаційного, дослідницького та результативного етапів. Акцентуючи увагу на дослідницькому етапі, доцільним є виокремлення двох напрямів: 1) аудит, тобто висловлення незалежної думки про достовірність, об'єктивність фінансової звітності; 2) діагнос-

тичний процес, який передбачає діагностику фінансового стану підприємства, в основу якого покладено диференційований відбір фінансових індикаторів з метою розрахунку інтегральних оціночних індексів, які забезпечать оцінку економічної безпеки підприємства; визначення економічних ризиків і формування інформаційного потенціалу для відбору стратегічних ініціатив.

В діагностичному процесі потрібно врахувати такі фінансові події, що можуть поставити під сумнів припущення про безперервність діяльності суб'єкта господарювання: перевищення зобов'язань над активами або перевищення поточних зобов'язань над поточними активами; позики з фіксованим строком, погашення яких наближається, за відсутності реальних перспектив пролонгації чи погашення; надмірне використання короткострокових позик для фінансування довгострокових активів; від'ємні грошові потоки від операційної діяльності, про які свідчить фінансова звітність за попередні періоди або прогнозна фінансова звітність; негативні ключові фінансові коефіцієнти; значні операційні збитки або значне зменшення вартості активів, що використовуються для генерування грошових потоків; борги або припинення виплати дивідендів; неможливість вчасно платити кредиторам тощо [3].

Виходячи з результатів компаративного аналізу поняття «фінансовий аудит» та враховуючи сукупність виокремлених особливостей, пропонуємо власну інтерпретацію фінансового аудиту як процесу, практична реалізація якого забезпечує незалежну оцінку достовірності показників фінансової звітності та інформації бухгалтерського обліку у режимі реального часу, що створює платформу для об'єктивної діагностики рівня економічної безпеки, а також виявлення економічних ризиків із метою чіткого формування та відбору стратегічних ініціатив.

Висновки. За результатами проведеного дослідження, узагальнення поглядів на тлумачення досліджуваних понять «аудит» і «фінансовий аудит» можемо зробити висновки, що їх ототожнення є недоцільним, оскільки останнє поняття шляхом трансформації розширює функціональну іпостась аудиту. Масштабний діапазон актуальності впровадження у практичну сферу фінансового аудиту дозволяє констатувати, що перспектива наукових досліджень не має часового діапазону. Актуальними для подальшого вирішення є питання, пов'язані з законодавчо-нормативним регулюванням, плануванням (з урахуванням специфіки діяльності підприємств), застосуванням аналітичних процедур у процесі фінансового аудиту та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутинець Ф. Ф. Аудит: підручник для студентів спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл. Житомир: Рута, 2002. 672 с.
2. Кочинев Ю. Ю. Аудит: теория и практика. СПб.: Питер, 2009. 432 с.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2015 року. Ч. 1. Київ: Міжнародна федерація бухгалтерів; Аудиторська палата України, 2016. URL: http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf

4. Наочний посібник з аудиту: навч. посіб./за заг. ред. О. В. Вороновська, П. М. Майданевич. Сімферополь: ПП «Підприємство Фенікс», 2011. 285 с.
5. Огійчук М. Ф., Новіков І. Т., Рагуліна І. І. Аудит: організація і методика: навч. посіб. Київ: Алєрта, 2010. 584 с.
6. Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF%paran8#n8>
7. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.1993 № 3125-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>
8. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: проект Закону України від 03.02.2017 № 6016 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61045
9. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні: монографія/за заг. ред. М. С. Пушкаря. Тернопіль: Карт-бланш, 2012. 220 с.
10. Проскуріна Н. М. Економічні проблеми розвитку аудиту в Україні і резерви підвищення його ефективності // Ефективна економіка. 2010. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=266>
11. Проскуріна Н. М., Платонова І. А. Концептуальні аспекти розвитку вітчизняного аудиту // Ефективна економіка. 2011. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=854>
12. Усач Б. Ф., Душко З. О., Колос М. М. Організація і методика аудиту: підручник. Київ: Знання, 2006. 295 с.
13. Чижєвська Л. В. Особливості дослідження термінології бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 2 (23). С. 389–400.
14. Фінансовий аудит: інформаційно-аналітичне забезпечення: монографія/за ред. Є. В. Мниха. Київ: КНТЕУ, 2015. 416 с.
15. Финансовый аудит // Экспертный центр «АльфаПроект». URL: <http://www.ekspert-centr.ru/finansovyy-audit>
16. Финансовый аудит // Ваш Бухгалтер. URL: http://vashbukhalter.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=82
- minology]. *Problemy teorii ta metodologii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, no. 2 (23) (2012): 389-400.
- Finansovyi auydt: informatsiino-analitychne zabezpechennia* [Financial audit: information and analytical support]. Kyiv: KNTEU, 2015.
- “Finansovyy audit” [Financial audit]. Ekspertnyy tsentr «AlfaProekt». <http://www.ekspert-centr.ru/finansovyy-audit>
- “Finansovyy audit” [Financial audit]. Vash Bukhgalter. http://vashbukhalter.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=82
- Kochinev, Yu. Yu. *Audit: teoriya i praktika* [Auditing: theory and practice]. St. Petersburg: Piter, 2009.
- [Legal Act of Ukraine] (1993). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>
- [Legal Act of Ukraine] (2017). http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61045
- [Legal Act of Ukraine] (2016). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF%paran8#n8>
- “Mizhnarodni standarty kontroliu yakosti, auydy, ohliadu inshoho nadannia vpevnenosti ta suputnykh posluh. Vydannia 2015 roku” [International standards on quality control, auditing, review, other assurance, and related services. The 2015 edition]. http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf
- Naochnyi posibnyk z auydyu* [Visual aid audit]. Simferopol: Pidpriemstvo Fieniks, 2011.
- Ohiichuk, M. F., Novikov, I. T., and Rahulina, I. I. *Auydt: orhanizatsiia i metodyka* [Audit: organization and methods]. Kyiv: Alєrta, 2010.
- Problemy i perspektyvy rozvytku auydyu v Ukraini* [Problems and prospects of audit development in Ukraine]. Ternopil: Kart-blansh, 2012.
- Proskurina, N. M. “Ekonomiczni problemy rozvytku auydyu v Ukraini i rezervy pidvyshchennia yoho efektyvnosti” [Economic problems of development of audit in Ukraine and reserves of increase of its efficiency]. *Efektyvna ekonomika*. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=266>
- Proskurina, N. M., and Platonova, I. A. “Kontseptualni aspekty rozvytku vitchyznianoho auydyu” [Conceptual aspects of development of national audit]. *Efektyvna ekonomika*. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=854>
- Usach, B. F., Dushko, Z. O., and Kolos, M. M. *Orhanizatsiia i metodyka auydyu* [Organization and methodology of audit]. Kyiv: Znannia, 2006.

REFERENCES

- Butynets, F. F. *Auydt* [Audit]. Zhytomyr: Ruta, 2002.
- Chyzhevska, L. V. “Osoblyvosti doslidzhennia terminologii bukhhalterskoho obliku” [Especially the study of accounting ter-